

УДК 34

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2024.1.12>

СОБКО М.О.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ МАСИВ РЕГУЛЮВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ**REGULATORY ARRAY OF REGULATION OF THE ORGANIZATION AND FUNCTIONING OF THE AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX OF UKRAINE**

У статті проаналізовано нормативно-правове підґрунтя функціонування та забезпечення організації діяльності агропромислового комплексу України. Зазначається, що нормами, котрі регулюють відповідний сегмент правовідносин є як адміністративно-правові, так і конституційно-правові, цивільно-правові, фінансово-правові, земельно правові та інші інструменти, що сукупно забезпечують праворегулювання в даній сфері з урахуванням її специфіки.

Стверджується, що нормативно-правове регулювання в агропромисловому комплексі України полягає в забезпеченні законної дії норм українського законодавства, що одноособово зніціюється регулятором і законодавцем одноособово з метою забезпечення збереження надр України, а також фінансово-економічної стабільності, що складається в тому числі з регульованих правовідносин у агропромисловій сфері, як ключовій сфері промислу на території України.

Звертається увага на тому, що враховуючи особливості взаємозв'язку діяльності в агропромисловій сфері та національної безпеки України, сталості економічного розвитку держави, а також цілісності земельного фонду України, що в свою чергу складається як із земель сільськогосподарського так й іншого призначення, питання нормативно-правового регулювання даного сегменту правових взаємин, так само регулюється й кримінально-правовими й адміністративно-правовими нормами, що встановлюють відповідальність за порушення режимів і правил у відповідному секторі.

Ключові слова: *нормативне регулювання, агропромисловий комплекс, правовідносини, адміністративне право, функціонування системи.*

The article analyzes the regulatory and legal basis for the functioning and organization of activities of the agro-industrial complex of Ukraine. It is noted that the norms that regulate the relevant segment of legal relations are both administrative and legal, as well as constitutional law, civil law, financial and legal, land law and other instruments that collectively ensure law regulation in this area, taking into account its specifics.

It is argued that the legal regulation in the agro-industrial complex of Ukraine consists in ensuring the legal effect of the norms of Ukrainian legislation, which is solely initiated by the regulator and the legislator alone in order to ensure the preservation of the subsoil of Ukraine, as well as financial and economic stability, which consists, among other things, of regulated legal relations in the agro-industrial sector, as a key area of fishing on the territory of Ukraine.

Attention is drawn to the fact that taking into account the peculiarities of the relationship between activities in the agro-industrial sphere and the national security of Ukraine, the sustainability of economic development of the state, as well as the integrity of the land fund of Ukraine, which in turn consists of both agricultural and other land, the issue of legal regulation of this segment of legal relations is also regulated by criminal law and administrative law norms that establish responsibility for violation of regimes and rules in the relevant sector.

Key words: *normative regulation, agro-industrial complex, legal relations, administrative law, functioning of the system.*

Актуальність теми. Нормативно-правове регулювання діяльності агропромислового комплексу в контексті становлення принципів правової державності та державної підтримки функціонування агропромислового комплексу досить позитивно впливає наці правовідносини та врегульовує питання пов'язані з державною підтримкою відповідного сегменту правовідносин.

Правове регулювання природних прав людини полягає у цілеспрямованих діях, у яких неможлива пасивна юридично значуща поведінка, бездіяльність. Діяльність, яка належить до механізму правового регулювання, на думку вченого, відрізняється спеціальною юридичною спрямованістю, яку не можливо правильно зрозуміти без урахування відповідних правових засобів – норм права, правових відносин, нормативних та індивідуальних юридичних актів [1]. Відповідно, логічним є зазначення про те, що оскільки нормативно-правове регулювання забезпечується дією норм і законодавчих актів, що складаються з них у сфері агропромислового комплексу України, дослідження відповідних актів законодавства України є надзвичайно важливим і необхідним.

На різних етапах розвитку суспільства поділ на види правового регулювання був неоднозначним. Залежно від політичних, економічних і соціальних особливостей країни, а також специфіки упорядкування такої важливої сфери, як права людини, перше місце у наукових джерелах посідає поділ на загальне (нормативне) та індивідуальне (казуальне) правове регулювання, який задає певної спрямованості регулятивному механізму правового регулювання. Поділ правового регулювання на загальне та індивідуальне здійснює необхідний і досить ефективний управлінський вплив на природні права людини [1]. На нашу думку, в контексті становлення правової державності актуальним і важливим є дослідження саме нормативно-правового регулювання, себто того способу, що діє на загальних законодавчих підставах не залежно, на всіх учасників правовідносин – агропромисловий сектор.

Виклад основного матеріалу статті. Адміністративно-правове регулювання агропромислового комплексу – це цілеспрямований вплив правовими засобами, а саме належними формами та методами, уповноважених органів державної влади та органів місцевого самоврядування на виробництво, переробку і реалізацію сільськогосподарських продукції, сировини і продовольства, а також на виробничо-технічне, наукове та кадрове забезпечення агропромислового виробництва за допомогою застосування сукупності адміністративно-правових форм і методів з метою забезпечення продовольчої безпеки і підвищення рівня рентабельності агропромислового виробництва продовольства. Треба враховувати, що адміністративно-правове регулювання будь-якого сектору економіки неодмінно повинно включати систему державного контролю за діяльністю відповідних підприємств та організацій, адже відсутність належного контролю призводить до неефективного використання ресурсів, зловживання монопольним становищем, вчинення правопорушень та злочинів у сфері господарської діяльності. Державний контроль здійснюють чітко визначені законодавством суб'єкти, проте часто їхні повноваження мають декларативний характер, перетинаються між собою або спричиняють конфлікт інтересів [2]. Відповідно, саме державний контроль за агропромисловим комплексом, як критичною сферою інфраструктури підприємництва України відіграє ключову роль в формуванні кінцевого показника валового внутрішнього продукту країни та дозволяє створювати обставини з поліпшення соціально-правових взаємин, створення робочих місць, а також забезпечення безпечного використання нард України та інших природних ресурсів, що включаються до структури агропромислового комплексу.

В даний час питання вирішення проблем сільського господарства, а саме його розвитку і модернізації, з урахуванням впровадження нових та інноваційних технологій, залишається актуальним. Сільське господарство завжди залишається на першому місці, що стосується допомоги, що виділяється на його розвиток. Під державною підтримкою необхідно розуміти систему заходів, орієнтованих на виплату коштів з державного бюджету сільськогосподарським виробникам, які спрямовані на розвиток промисловості та сільських територій у визначених районах, так і на безпосереднє підвищення їх рентабельності за рахунок виробництва необхідної сільськогосподарської продукції, головним критерієм якого є ефективність використання цієї підтримки та спрямування на інноваційні технології розвитку агропромислового комплексу [3]. Агропромисловий комплекс, як комплексне утворення, охоплює низку галузей народного господарства: землеробство; садівництво, виноградарство, виноробство; тваринництво; рибне господарство; харчова та переробна промисловість, сільськогосподарське машинобудування, через що існує певна складність державного регулювання агропромислового комплексу, адже воно повинно поєднувати, з одного боку, заходи, що спрямовані на формування конкурентного середовища та розвиток підприємництва в цій сфері, а з іншого – забезпечувати соціальний захист населення [2]. Відповідно, поєднання двох форм здійснення контролю за провадженням діяльності

в агропромисловому комплексі дозволяє створити умови та обставини за яких буде забезпечено належне формування конкурентного середовища, розвиток усього комплексу взаємин, що виникають в даному секторі економіки, а також забезпечити не лише соціальний захист працевлаштованого населення, а й безпеку природного навколишнього середовища та екологічного стану земель й інших елементів категорії «надра України».

Сфера агропромислового комплексу України є масштабною та різноманітною, тому й діапазон адміністративних послуг, що надаються в ній доволі широкий. Зокрема, така послуга, як видача довідки з Реєстру документів дозвільного характеру, відповідає чинному законодавству у цій царині згідно із Законами України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» від 6 вересня 2005 р., № 2806-IV [4] і «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція)» від 12 лютого 2015 р., № 191-VIII [5], якими визначаються дозвільні органи як суб'єкти надання адміністративних послуг, їх посадові особи, уповноважені відповідно до закону видавати документи дозвільного характеру. За Законом України «Про адміністративні послуги» [6]. Відповідно, зазначені нормативно-правові засади визначають чітке коло суб'єктів, що формують низку інституційних конструкцій забезпечення сталості функціонування агропромислового комплексу України, що в подальшому працює на право реалізацію на нормо застосування зпродуктованих нормативно-правових конструкцій.

Нормативно-правовою базою адміністративно-правового регулювання у сфері агропромислового комплексу, на думку дослідників є положення таких документів, як: Земельний кодекс України; Закон України «Про ветеринарну медицину»; Закон України «Про охорону прав на сорти рослин»; Закон України «Про карантин рослин»; Закон України «Про племінну справу у тваринництві»; Закон України «Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру»; Закон України «Про насіння і садивний матеріал»; Закон України «Про особисте селянське господарство»; Закон України «Про фермерське господарство»; Закон України «Про молоко та молочні продукти»; Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України»; Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 9 грудня 2005 року «Про стан агропромислового комплексу та заходи щодо забезпечення продовольчої безпеки України»; Постанова Кабінету Міністрів України «Про Аграрний фонд»; Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Міністерство аграрної політики України»; розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Комплексної програми підтримки розвитку українського села на 2006-2010 роки», Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року» тощо [2]. Всі ці нормативно-правові акти створюють низку нормативних обставин, що визначають міру можливої поведінки в секторах агропромислового комплексу, котрі регулюються в залежності від міри та ступеня залученості до тієї чи іншої діяльності. При цьому, належить зауважити, що відносна, особливої уваги в даній сфері набуло питання забезпечення нормативної та адміністративно-правового регулювання в сфері земель сільськогосподарського призначення, котрі в свою чергу також є елементом агропромислового комплексу України.

Вітчизняний агропромисловий комплекс володіє значним інноваційним потенціалом, який здатний забезпечити високий рівень науково-технологічного розвитку України в міжнародному бізнес-середовищі. У той же час резерви виробничих потужностей і сприятлива зовнішньоекономічна кон'юнктура як і раніше залишаються переважаними джерелами зростання в сфері агропромислового комплексу для експорту сільськогосподарської сировини на міжнародні ринки сільськогосподарської продукції. Збереження поточних тенденцій в агропромисловому секторі країни, заснованих на низько технологічному виробництві, а також триваючий спад виробництва в сфері агропромислового комплексу доводить необхідність застосування наукових підходів до впровадження та управління ними на підприємствах агропромислового комплексу. Сьогодні одним із пріоритетів державної політики має стати модернізація як національної промисловості в цілому, так і агропромислового комплексу зокрема на основі інтенсифікації виробництва та ефективного використання його потужного науково-технічного потенціалу [3].

Висновки. У статті проаналізовано нормативно-правове підґрунтя функціонування та забезпечення організації діяльності агропромислового комплексу України. Зазначається, що нормами, котрі регулюють відповідний сегмент правовідносин є як адміністративно-правові, так і конституційно-правові, цивільно-правові, фінансово-правові, земельно правові та інші інструменти, що сукупно забезпечують праворегулювання в даній сфері з урахуванням її специфіки.

Стверджується, що нормативно-правове регулювання в агропромисловому комплексі України полягає в забезпеченні законної дії норм українського законодавства, що одноособово

зініціюється регулятором і законодавцем одноособово з метою забезпечення збереження надр України, а також фінансово-економічної стабільності, що складається в тому числі з регульованих правовідносин у агропромисловій сфері, як ключовій сфері промислу на території України.

Звертається увага на тому, що враховуючи особливості взаємозв'язку діяльності в агропромисловій сфері та національної безпеки України, сталості економічного розвитку держави, а також цілісності земельного фонду України, що в свою чергу складається як із земель сільськогосподарського так й іншого призначення, питання нормативно-правового регулювання даного сегменту правових взаємин, так само регулюється й кримінально-правовими й адміністративно-правовими нормами, що встановлюють відповідальність за порушення режимів і правил у відповідному секторі.

Список використаних джерел:

1. Пашенко Марія Нормативне та індивідуальне правове регулювання природних прав людини. *Підприємництво, господарство і право*, 9/2019. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/9/30.pdf>

2. Іванова Ганна Щодо адміністративно-правової характеристики суб'єктів агропромислового комплексу України. *Підприємництво, господарство і право*, 11/2018. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/11/18.pdf>

3. Шевцова О.В. Нормативно-правове регулювання та державна підтримка інноваційних технологій розвитку агропромислового комплексу. *Вісник Хмельницького національного університету*, 2020. № 4, Том 3. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vesnik/wp-content/uploads/2023/03/2020-4t3-58.pdf>

4. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності [Електронний ресурс] : Закон України від 06.09.2005 №2806-IV. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2806-15>.

5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо дерегуляції в агропромислому комплексі : Закон України від 8 груд. 2015 р. №867-VIII. *Відом. Верхов. Ради України*. 2016. № 4. Ст. 40.

6. Про адміністративні послуги [Електронний ресурс] : Закон України від 06.09.2012 №5203-VI. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>.

УДК 342.76

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2024.1.13>

ХМІЛЬ Д.І.

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ОБМЕЖЕНЬ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА

CONCEPTS AND SIGNS OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL RESTRICTIONS ON HUMAN AND CITIZEN RIGHTS AND FREEDOMS

Стаття присвячена дослідженню загальнотеоретичних підходів до розуміння та сутності адміністративно-правових обмежень людини та громадянина. Наголошено на тому, що наявні у людини права можуть бути обмежені у разі реальної необхідності в цьому. Проаналізовано доктринальні підходи до обмеження як загальнонаукової та правової категорії. Звернуто увагу, що вітчизняні науковці розглядають категорію обмеження в кількох значеннях, а саме як правовий інститут з відповідними нормами; як правове стримування незаконного діяння; як межі, в яких суб'єкти права можуть діяти взагалі; тимчасові винятки із певних постійних правових можливостей людини; як діяльність спеціального уповноважених суб'єк-